

План – конспект заняття гуртка за програмою

«Історичне краєзнавство»

(I рік навчання, основний рівень)

**Авторська розробка керівника
історико-краєзнавчого гуртка
«Комунального закладу Харківська
обласна станція юних туристів»
Харківської обласної ради
Пристюк Надії Петрівни**

(за навчальною програмою з позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку «Історичне краєзнавство» (основний рівень) Автори програми: Омельченко Дмитро Григорович, Савчук Олег Анатолійович. (Лист МОН України від 14.07.2017 № 1/11-7083))

Тема: Історія однієї площі

Мета: формування у вихованців пізнавальної, практичної та творчої компетентностей у процесі дослідження історії рідного краю.

Завдання:

1. поглибити знання вихованців про види історичних джерел;
2. ознайомити вихованців з правилами роботи з візуальними джерелами;
3. виховувати любов до рідного краю бажання поглиблювати знання з історії міста.

Методи: пошуковий, практичний.

Тип заняття: комбіноване

Обладнання: проектор для презентації, фотоматеріали інформаційні картки, пам'ятка як працювати з різними видами історичних джерел.

Хід заняття

I. Організаційний момент (привітання, організація позитивного налаштування групи, перевірка підготовленості всіх технічних засобів та ілюстрацій).

II. Актуалізація опорних знань.

Робота в групах (перед початком заняття діти вибрали собі картку певного кольору (сині, червоні, зелені, жовті) запропонувати учням об'єднатися у групи свого кольору.

Завдання

Із запропонованого списку виберіть джерела що відповідають назві вашої групи, запишіть джерела своєї групи у відповідну колонку.

Посуд, грамота, літопис, весільний обряд, картина, амфора, зброя, плакат, фотографія, народна казка, знаряддя праці, берестяні грамоти, народні пісні, міфи, відеофільми, мемуари.

Види історичних джерел

Речові (сині картки)	Писемні (червоні картки)	Усні та етнографічні (зелені картки)	Візуальні (жовті картки)

Види історичних джерел (зразок заповненої таблиці).

Представники команд виходять до дошки та заповнюють свою колонку.

Речові (сині картки)	Писемні (червоні картки)	Усні та етнографічні (зелені картки)	Візуальні (жовті картки)
Посуд, амфора, зброя, знаряддя праці.	грамота, літопис, берестяні грамоти, мемуари.	весільний обряд, народна казка, народні пісні, міфи.	картина, плакат, фотографія, відеофільми.

II. Робота з історичними документами:

1. Архієпископ Харківської єпархії Філарет (у миру Дмитро Григорович Гумілевський (1805-1866 рр.) ретельно проаналізувавши всі відомі йому документи XVII і XVIII ст., у яких була мова про заснування Харкова, і спираючись на відомості «Книги Великого Чертежа», висловив аргументовану гіпотезу щодо найменування міста Харкова. У праці «Историко-статистическое описание Харьковской епархии» він писав так: «...название реки Харьков было известно еще тогда, когда существовал городок Донец, т.е. в XII в. Отсюда понятно, что город Харьков получил название от реки Харьков, как город Олешня от реки Олешни, город Лебедин по озеру Лебедину, и что известие будто городу Харькову дал свое имя первый поселенец казак Харько - несправедливо».

2.«" ...Наименование свое Харьков имеет от первого поселенца Харитона, вышедшего со многими семьями и поселившегося здесь. Он был пасечник или пчеловод, трудами своими и способностью места разжился он скоро так, что многие из других мест стали к нему приходить для сожительства, а как в

общежитиї, наипаче у малороссиян, обыкновенно называют друг дружку полуименем, то, называя его Харько, прозвали «Харьков хутор»»

1. Про яку подію розповідають наведені джерела?
2. Які існують пояснення походження назви нашого міста? Яке з пояснень ви вважаєте найбільш достовірним?

III. Мотивація.

Зараз я пропоную відвідати центр нашого міста та прослухати коротку екскурсію. (Контрольний текст екскурсії додається. Супроводжується демонстрацією слайдів). Протягом екскурсії ви маєте заповнити «індивідуальну картку екскурсанта», а саме:

Що мені було відомо...	Що стало відомо...	Що ще не відомо...

Вихованці слухають розповідь що супроводжується демонстрацією старих світлин міста.

Отже давайте проаналізуємо отриману інформацію та поставимо завдання на сьогоднішнє заняття.

Колонка «Що ще не відомо...» це наші завдання на це заняття. Завдання доцільно записати на дошці так щоб протягом всього заняття вони були перед очима.

Прогнозований список завдань:

1. Яка назва площі зараз?
2. Чому змінився зовнішній вигляд центру міста, яких будинків уже не має?
3. Що сталося з Миколаєвським собором та будинком дворянського зібрання?
4. Коли були зроблені фотографії?
5. Як працювати з фотоджерелами?

(Перелік завдань може бути більший)

Використовуючи фото відомої місцевості намагаємося використати особистий досвід дітей та мотивувати вихованців до подальшої дослідницької роботи.

IV. Основна (практична) частина заняття.

Сьогодні на занятті ми з вами відповімо на поставлені вами завдання та спробуємо скласти пам'ятку «Як працювати з візуальними джерелами (фотографіями).

Діти отримують фотографії та разом з викладачем обговорюють її.

На даному етапі заняття доцільно використати прийом «Мозковий штурм».

Всі запитання які пропонуються учнями записуємо на особливі картки «Пам'ятки», після обговорення із власних карток викреслюємо завдання що повторюються, або не зовсім коректні, створюємо власні правила роботи з фотоджерелом, кінцевий результат записуємо в зошит.

Аналізуючи фотопам'ятку, намагайтеся послідовно відповідати на запитання:

1. Що зображено на фотографії? Коли була створена фотографія, за якими ознаками можна визначити час ?
2. З якою метою зроблено фотографію?
3. Якої інформації бракує, аби повністю відповісти на ці запитання?
4. Чи є на фотографії підпис, інші написи? Чи можуть вони стати у пригоді під час Вашого дослідження?
5. Які висновки можна зробити? Про що ще Ви хотіли дізнатися?

Запитання до вихованців:

Чи достатньо інформації отриманої з фото джерела щоб відповісти на запитання-завдання заняття? Якої інформації не вистачає? Якщо вам щось не відомо, а можливості звернутися з запитанням до фахівця відсутня, то як Ви знаходите потрібну інформацію?

Наступним етапом роботи буде пошукова робота в мережі Інтернет.

Виконання завдання може бути в парі, групою або індивідуально.

Для вихованців гуртка доцільно підготувати пам'ятку для пошуку інформації в мережі інтернет.

Простий пошук. Під час цього пошуку у поле запити вводять одне або декілька слів, які можуть характеризувати зміст документа. Під час введення одного слова машина видає, як правило, велику кількість посилань, з яких обрати потрібну інформацію буває досить складно. Тому простий пошук використовують для знаходження нескладних, однозначних питань чи теоретичних положень.

Розширений пошук. Такий пошук завжди включає запит із групи слів. Під час розширеного пошуку рекомендують зв'язувати ключові слова логічними операторами *and* (і), *or* (або), *not* (ні) тощо. Зазвичай записи ключових слів і логічних операторів у різних пошукових системах або однакові, або досить схожі. Тому, засвоївши один раз прийоми розширеного пошуку, можна ним користуватися де завгодно, переключивши машину в потрібний режим розширеного пошуку.

Для використання перевіреної інформації можна користуватися рекомендованими сайтами, для цього в адресному рядку записуємо адресу сайту. Для пошуку інформації з нашої теми рекомендую скористатися такими інтернет-джерелами.

<http://www.travelua.com.ua/kharkivshhina/kharkiv/ploshhakonstituci%D1%97.html>

<http://archives.kh.gov.ua/wpcontent/uploads/2015/09/%D0%90%D1%80%D1%85%D0%B8%D0%B2%D0%B8%D1%81%D1%82-2010-1.pdf>

<http://oboloncbs.h16.ru/turizm/harkiv.htm>

Давайте разом чітко сформулюємо запитання на які маємо знайти відповідь.

Прогнозовані питання:

1. Як Миколаївська площа називалася раніше і як називається зараз?
2. Чому та коли були зруйновані: Миколаївський собор, Біржа, Будинок дворянського зібрання?
3. Як і коли змінилося призначення приміщень що залишилися?
4. Чи змінився зовнішній вигляд будинків. Якщо так, то коли і чому?

По завершенню роботи учні по черзі презентують результат.

Отже, скільки джерел інформації нам знадобилося щоб дізнатися про історію маленької частини міста?

V. Закріплення

Завдання 1

«Логічний ланцюжок» приберіть зайве та поясніть свій вибір:

Площі: Ярмаркова, ім. Тевелева, Свободи, Радянської України, Конституції.

Будинки: Харківська міська рада, Палац праці, Миколаївська церква, магазин «Дитячий світ».

Завдання 2. Поясніть який об'єкт харків'яни називали «П'ятеро з ломбарду». Де знаходиться місце яке жителі міста називають «Під градусником»?

Завдання 3. А) Перегляньте кроссенси та вкажіть, який з них містить фото сучасного вигляду площі, а який можемо датувати ХХ ст.

Б) Один з елементів в кожному з кроссенсів містить помилку (приміщення або пам'ятник якого не було на площі), вкажіть помилковий елемент.

1. Кроссенс

2. Кроссенс

VI. Рефлексія.

Даний етап заняття можна провести у вигляді гри «Мікрофон».

Вихованцям пропонується закінчити речення:

«На занятті я дізнався(лася).....»

«Я хочу ще дізнатися...»

VII. Підбиття підсумків

Повернемося до наших задач на це заняття.

Чи всі завдання ми виконали? Які питання залишилися не розглянутими?

Чи хотіли б ви продовжити вивчення історії нашого міста? Чому потрібно знати історію свого рідного краю?

Контрольний текст екскурсії

«Історія однієї площі»

Площа виникла разом зі спорудженням Харківської фортеці. З XVII століття площа мала назву Ярмаркової, бо щорічно понад два сторіччя з 1659 року на ній проводився Успенський ярмарок — один з найбільших у Російській імперії. Він проходив з 15 серпня по 1 вересня. Перед проведенням ярмарку вся площа забудовувалась тимчасовими дерев'яними ятками та балаганами. Узимку площа була улюбленим місцем харків'ян для катання на санях.

Згодом площа дістала назву Миколаївської на честь однойменного храму, що був збудований у 1896 році. Наприкінці XVIII століття в північній частині площі, за дерев'яною дзвіницею Миколаївської церкви штабс-капітан Черкесов побудував дерев'яне приміщення «Театру народних розваг». У 1808 році в театрі Черкесова проїжджа трупа акторів зіграла перед харків'янами п'єсу «Братом продана сестра». Артистам запропонували залишитися в Харкові, на що вони погодилися. У зв'язку з цим на площі побудували дерев'яний театр з великою сценою.

У 1812 році, у зв'язку з початком війни з Наполеоном, театр був закритий. Протягом 1812-1814 років постійного театру в Харкові не було. Театральні вистави давала тільки під час ярмарків проїжджа трупа в колишньому залі на Миколаївській площі.

На початку XIX століття площа почала активно забудовуватися кам'яними спорудами. Одним з перших недерев'яних будинків став Великий будинок Дворянських зборів, виконаний у стилі класицизму, з високою залогою та хорами. Він будувався впродовж 1814-1820 років. У рік відкриття будівлю відвідав російський імператор Олександр I. Будинок був споруджений у північній стороні площі. Його архітектором став Михайло Лобачевський.

Разом зі спорудженням будівлі Дворянських зборів почалося облаштування всієї площі та прилеглої території. Дерев'яну споруду театру було розібрано. Своєрідною прикрасою північної частини площі став міський колодязь з насосом та навісом на кам'яних стовпах.

У 1849 році на розі площі та теперішнього Московського проспекту було побудовано Братський дім Успенського собору у стилі класицизму. Будинок слугував готелем для духовенства. У 1900 році його реконструювали, і у такому вигляді він зберігся до сьогодні. Поряд було збудовано кам'яний дім, у якому розміщувався відомий на той час ресторан-пивна, де зазвичай харчувались студенти університету.

Навпроти — на іншій стороні площі — 1885 року за проектом архітектора Болеслава Михаловського звели будинок Міської думи. На початку 80-х років у південній частині площі виникла велика біржова зала у вигляді павільйону. У 1876 році всю площу замостили бруківкою. У 1869 році на Миколаївській площі з'явився кіоск. У ньому почався перший в місті продаж газет окремими номерами.

У 1899 році був зведений будинок з елементами стилю бароко, в якому на перших поверхах були розташовані крамниці.

По іншу сторону площі від будівлі міської думи знаходилися банківські установи, щільність розташування яких була однією з найбільших в Російській імперії. У 1897 році був збудований Земельний банк у стилі неоренесансу, у 1899 — Торговий банк, у 1908 — Волжсько-Камський банк (архітектора Олексій Бекетов). Через кілька років були збудовані ще два банки: Санкт-Петербурзький міжнародний банк (1913 рік) та Азовсько-донський банк (1914 рік).

Перша лінія кінно-залізних доріг була побудована 12 вересня 1882 року та належала приватному Бельгійському товариству. Перший маршрут був від вокзалу Азовско-Курської залізниці (зараз — Південний вокзал) до біржі на Миколаївській площі...